60th Kerala School Kalolsavam, Nov 28 - Dec 1, 2019 _ Kasaragod

Item Code: 947 Participant Code: 01

उपन्यास रचना संस्कृतम् :

विषय: : प्रशिक्षणे नवमाध्यमानां स्थानम् ।

"शिक्षणे : नवमाध्यमानाम् प्रभावम्"

"ॐ सर्वे भवन्तु सुखिन:
सर्वे सन्तु निरामया ।
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु
मा कश्चित दु:खभाग भवेत"

आधुनिककाले सर्वं क्षेत्रे संस्कृतस्य प्रभावम् द्रष्टुम् शक्यते । विद्याभ्यासे, शास्त्रेषु, कलासु च संस्कृतभाषाया: प्रभावम् आदरणीयमेव । अस्माकम् विद्याभ्याससम्प्रदाये संस्कृतभाषेन कृतम् परिवर्तनम् अवर्णनीयमेव ।

अद्य अस्माकम् शिक्षणे सम्प्रदाये अथवा विद्याभ्यास सम्प्रदाये नवमाध्यमस्य स्थानम् महत्तरमेव । आधुनिकजनसमूह:

सर्वे क्षेत्रे नवमाध्यमम आश्रिश्रये । वयं किमपि ज्ञातुं इच्छति, तत अद्य अस्माकं अङ्गुलीयानां पुरतः अस्ति । एतत एकः विप्लव करः परिवर्तनः अस्ति ।

नवमाध्यमानाम उपयोगं द्विप्रकारं अस्ति । किञ्चित छात्राः गुणाकराय प्रवर्तनाय माध्यम आश्रिश्रये किन्तु किञ्चित दुष्प्रवर्तनाय माध्यमं आश्रयं करोति । अस्माकं विद्यालये तत वयं द्रष्टुम शक्यते ।

प्रश्नस्य समये मार्गदर्शनाय, पठमावसरे संशयनिवारणाय च वयं "नूतन "वेब्सैड" नामक सम्प्रदायं उपकरोति । न केवलं छात्रः अध्यापकः अपि माध्यमस्य सहायेन पाठम पाठयति ।

अद्य सर्वेषां विद्यालये नूतन विद्याभ्यासरीति एव उपकुर्वन्ति । सर्वे कक्षायाम

नूतन यन्त्रस्य साहायेन चित्रम् दृष्ट्वा एव अद्य विद्यार्थिनः पठनम् निष्प्रयासम् करिष्यति।

नवमाध्यमः अनेकाः विभागाः अस्ति। अद्य सर्वे छात्राः "मोबैलफोन" नामक यन्त्रस्य पुरतः सदा उपविश्यति। तत एकम् उत्तमं कार्यं न भवति। अतः छात्राणाम् सामूहिकबन्धम्, कुटुम्बबन्धम् च प्रतिदिनम् नश्यते।

नवमाध्यमानाम् उपयोगेन उपयोगः, दुरुपयोगः अपि च अस्ति। केवलम् किञ्चित छात्राः एव तत उत्तमरीत्या उपयोगम् करोति। वयं लोकस्य सर्वे राज्ये अद्य प्रस्तुतः प्रश्नः माध्यमात ज्ञातुम् शक्यते। पठनस्य संशयनिवारणम् कर्तुम् शक्यते। नूतनो विद्या पठितुम् शक्यते। नूतन भाषा पठितुम् शक्यते, नूतन वार्ता पठितुम् शक्यते आदि अनेकाः उपयोगाः नवमाध्यमात कर्तुम् शक्यते

किन्तु अस्य उपयोगेन दुष्फलम् कलं अपि अस्ति। छात्राः अस्य दुरुपयोगम् कुर्वन्ति। ते माध्यमात सहाय्येन नशील चित्राः, वार्ताः च दृश्यते। दूरदर्शनात समीपे सदा सर्वथा उपविश्यते। अतः लोग परिचयः तं नष्टम् प्राप्नोति। कुटुम्बबन्धः अपि नश्यते। सन्तोषकर- वेलायाम् अपि सर्वे बालाः, रक्षकर्तारः च नवमाध्यमस्य समीपे उपविश्यति। अनेन कारणेन कुटुम्बबन्धम्, समूह परिचयम् सन्तोषम् च नश्यति।

"आत्मानमेव मन्येत
कर्तारम् सुःखदुःखयो।
तस्माच्छ्रेयस्करम् मार्गम्
प्रतिपद्येत न त्रसेत॥"

अस्माकम् दुःखस्य सुःखस्य च कारणम् वयमेव। [illegible] जीविते किमपि दुःखम् अनुभवति चेत तस्य दुःखानाम् कारणम् अस्माकं

कर्तव्यम् एव । अतः सर्वदा सर्वथा मध्यमम् पन्था एव स्वीकरणीयम् । यतः न स्वीकरोति चेत जीविते सर्वे दुःखम् अनुभवामः । अतः माध्यमस्य कार्ये अपि मध्यमम् मार्गः एव स्वीकरणीयम् ।

पुरातनकाले गुरुकुलविद्याभ्यास रीति एव आसीत । छात्राः गुरुम् समीपं निवस्य तेषाम् साकम् जीवितम् अनुभवित्वा एव विद्याभ्यासम् अस्वीकरोत । अतः पुरातन भारतीयाः सर्वे क्षेत्रे तस्य सामर्थ्यम् प्रकटयितुम् शक्यते । ज्योतिशास्त्रे, गणितशास्त्रे, वृक्षायुर्वेदे च तेषाम् महापुरुषाणाम् माहात्म्यम् अवर्णनीयमेव ।

विश्वे प्रथमस्थापितः विश्वविद्यालयः आसीत तक्षशिला नाम । पुरातनभारते अत्र षष्ठी विषये चतुर्सहास्त्राधिकानाम् छात्राः अपठयत । आर्यभटा महाचार्यः नलन्दा नाम

विश्वविद्यालये तस्य अध्यापकपदवीम् अलंचकार।
अल्बर्ट् एन्स्टीन् महाशयः अवदत्
"भारतं प्रति अस्माकं आधारणीयम् महदस्ति।
भारतीयानाम् एव वयं गणितम् अपठ्यत"
एन्स्टीन् महाशयानाम् वचनम् परमार्थमेव।
शून्यस्य आविष्कारम् भारते एव अभवत्।
यद्विना गणनीयम् असाध्यम् आसीत्।

एतत् रीत्या पूर्वं पुरातनकालाधिष्ठितम्
पठनम् शिक्षणं च अद्य आवश्यकम्। नवमाध्यमस्य
प्रयोगेन छात्राः दुष्करम् पन्थायाम् एव संचारम्
कुर्वन्ति। अतः पुरातनविद्याभ्यास रीति एवम्
आवश्यकम्।

अद्य विद्यालये छात्राणाम् सुरक्षितम्
न अस्ति। तत् वयं ~~सर्वम्~~ सर्वम् अद्य ज्ञातुम्।
सर्पविशेषा एकः बालिका 'वयनाड्' नगरे
मृत्युम् अभवत्। एतत् अध्यापकानाम् भागस्य
परिश्रम विघ्ने एव अभवत्। तत् आधुनिक शिक्षण

गीतायाः महत्वम् एव दर्शयति।

अद्य सर्वे विद्यालये छात्राः 'मोबैल्फोन' उपकरणानाम् उपयोगम् करोन्ति। एतत् शारीरिक मानसिक आरोग्यानाम् बाधयते। छात्राः अद्य अनेकाः रोगाः अनुभवन्ति। नयन प्रश्नाः, शरीरप्रश्नाः आदि शारीरिक प्रश्नाः मानसिकप्रश्नाः च अनुभवन्ति। अतः पठनस्य वर्धनम् दृष्टुम् न शक्यते।

अस्माकम् भारतीय संस्कारम्, पैतृकम् च आधुनिक छात्राः न जानयति। ध्येयवाक्याः, सूक्तानि, श्लोकाः च ते न जानयति। अस्माकम् इतिहासपुराणानाम् अधिकृत्य तेषाम् आवश्यम् ज्ञानम् नास्ति। एतत् सर्वम् नवमाध्यमात् प्राप्तुम् न शक्यते। एतत् सर्वम् विद्यालयात् एव पठनीयम्। विद्याभ्यास समाप्तायै एतेषाम् प्रार्थनानाम्, श्लोकानाम् च स्वाध्यायम् वयं करणीयमेव।

"कराग्रे वसते लक्ष्मी
करमध्ये सरस्वति
करमूलेतु गोविन्दा
प्रभाते कर दर्शनम
समुद्रवसने देवी
पर्वतस्थन मण्डले
विष्णुपत्नी नमस्तुभ्यम
पादस्पर्शम क्षमस्वमे "।

अस्माकम करस्य अग्रे लक्ष्मी, मध्ये सरस्वति, करमूले गोविन्दः च वसति इति पुरातन भारतीयानाम मतम। किन्तु अद्य अस्माकम करस्य अग्रे, मध्ये, मूले च विविधविभागाः नवमाध्यमाः एव वसति। प्रभाते नवमाध्यमानाम दर्शनम ~~कर्तं~~ कृत्वा एव वयं सर्वम ~~आरभन्ति~~ उत्तिष्ठति। तत अस्माकम पैतृकस्य विपरीतम एव अस्ति।

अद्य नवमाध्यमे दुष्टम् प्रवर्तनानाम् अनुकरणेन अनेकाः छात्राः मृत्युम् अपि भविष्यति। नूतन 'क्रीडनप्रतियोगिता' अद्य अस्माकम् अङ्गुलीयानाम् पुरतः एव अस्ति। "ब्लू व्हैल" नामक क्रीडनप्रतियोगितानाम् उपयोगेन अनेकाः छात्राः स्वयम् अपि मृत्युम् प्राप्नोति स्म। नवमाधमस्य उपयोगेन अनेकानाम् बालिकानाम् जीवितम् अपि नश्यते।

नूतन ग्रन्थ रचनाः छात्रेषु मध्ये विरलमेव दृश्यति। तम् ग्रन्थम्, पुस्तकम् च रचयितुम् समयम् नास्ति। ते सर्वदा माध्यमाय एव प्राधान्यम् कल्पयति।

किन्तु माध्यमात् प्रति गुणाकरम् प्रयोजनाः अपि मिलति। तेषाम् उपयोगेन विद्याभ्यासरीतिम् सुःखकरम् अभवत्। छात्राणाम् विविधतरम् आनुकूल्याः, मत्सरपरीक्षाः च तेषाम् साहाय्येन प्राप्नोति स्म।

मम अभिप्राये पुरातनविद्याभ्यासरीति एव उचितम् । अनेकाः महाप्रतिभाः ... तत् विद्याभ्यासरीतीनाम् उदाहरणम् अस्ति । छात्राणाम् मनसि मौलिकत्वम्, संस्कृति, पैतृकम् च अस्य विद्याभ्यासरीत्येषु जनयति । सर्वे विद्यालये रामायणमासे रामायणपारायणम्, भगवद्गीतापारायणम्, महाभारत, उपनिषद् कथायाः विशदीकरणम् च पाठनीयम् । श्रीकृष्णेन अर्जुनम् प्रति कृत्वा गीतोपदेशम् नव समूहम् न जानयति । ते जानन्ति चेत् अद्य समूहस्य अवस्था एतत् न भवेत् । समूहस्य छात्राणाम् मध्ये, विद्यालये च सहकरणमनोभावम्, सहिष्णुता च विरलमेव दृश्यते । एतत् छात्राणाम् मध्ये आवश्यकमेव । तत् दातुम् नवमाध्यमः विकल्पः अस्ति । एतत् संस्काराणाम् उन्नमनाय पैतृकविद्याभ्यासरीति एव स्वीकरणीयम् । एतत् न स्वीकरोति चेत् समूहस्य अवस्था प्रतिदिनम् नाशम् भविष्येत् ।

वयं नवमाध्यमानाम् उपयोगेन नूतन गवेषण वार्ता प्राप्तुम् शक्यते। नूतना अनुग्रहणाम् विशेषणम् कर्तुम् नवमाध्यमम् एव आवश्यकम्। वयं द्विवर्तिआरम्भस्य प्रलयस्य दुरितम् अनुभवामि। मानवानाम् स्वार्थलाभाय अन्य जीवीनाम् वासस्थलम्, कृषिक्षेत्रम् नशीकृत्य, खननम् कृत्वा च भूमेः संतुलनम् नशीकरिष्यति। एतानां फलात रूपेण एव वयं प्रलयं अनुभवति। एतत् प्रलयात अतिजीवनम् कर्तुम् विविधः मार्गाः शास्त्रमेलायां अस्मिन् शास्त्रोत्सवे छात्राः प्रदर्शयति। एतत् सर्वम् नूतन उपकरणानाम् सहायेनैव करिष्यति।

अतः विद्याभ्यासरीति चैतृकविद्याभ्यासरीतीनाम् नव माध्यमानाम् च मिश्रणम् एव भवनीयम्। माध्यमानाम् उचितम् उपयोगमेव करणीयम्। तस्य उचित उपयोगम् अधिकृत्य अध्यापकस्य समीपात एव छात्राः पठनीयम्।

सर्वे वदति अद्य 'कलियुगम् एव भवति"। किन्तु अद्य अपि 'सुन्दरयुगम्' अस्ति इति वयं नव छात्राः एव समूहस्य समीपे दर्शनीयम्। नवमाध्यमाः सर्वजीविनाम् जीवित भागम् अस्ति। तेषाम् उत्तमरूपेण उपयोगम् कृत्वा लोगानाम् उन्नमनं करणीयम्। तत् आधुनिक छात्राणाम् हस्ते एव अस्ति। वयं सर्वे विविध प्रकाराणाम् सामर्थ्येन अनुगृहीताः अस्ति। तेषाम् विकासाय अनवधि प्रकाराणाम् विभागाः अपि अद्य अस्ति। अस्माकम् कलाविकासाय तेषां प्रचारणाय, विद्याभ्यासविकासाय, शास्त्रविकासाय तेषाम् प्रचारणाय च नवमाध्यमम् आवश्यकमेव। किन्तु तस्य साकम् पैतृकम्, वसुधैवकुटुम्बकम् संस्कारम् अपि अनिवार्यम् अस्ति। अतः तेषाम् मिश्रितम् एव भवनीयम् आधुनिक शिक्षण रीतिः।

"असतोमा सद्गमय
तमसोमा ज्योतिर्गमय" एतत् एव भवनीयम् अस्माकम् विद्याभ्यास लक्ष्यम्।

"उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्यवरान् निबोधत"

- स्वामि विवेकानन्दः -

स्वामि विवेकानन्दमहाशयानाम् महत् वचनमेव भवति यत् । सः वदति "उत्तिष्ठतु ! जागरूको भव, लक्ष्यस्थानम् प्राप्यतु" । एतत् वयं सर्वदा स्मरणीयम् । आधुनिकलोकानाम् भविष्यम् अस्माकम् हस्ते एव अस्ति । अतः वयं अश्रान्तपरिश्रमयं करणीयम् । नव माध्यमानाम् उपयोगेन वयं भारतम् एकम् उज्वलराष्ट्रम् करणीयम् । एतत् वयं छात्राणाम् हस्ते एव अस्ति । अतः तेषाम् अस्माकम् मातृभूमीनाम् संरक्षणाय वयं अश्रान्तपरिश्रमम् करणीयम् । तत् परिश्रमस्य फलम् न कदापि विफलम् न भवेत् । अतः भयविहीनासन् उज्वलितवीर्यासन् विद्याभ्यासरीतीनाम्, संस्काराणाम् भारतानाम् च उन्नमनाय वयं आचार्याः छात्राः एव च करणीयम् । विद्याभ्याससंरक्षणम् सर्वदा सर्वथा करणीयमिति प्रार्थयामि ।

गुरुब्रम्हा गुरुर्विष्णुम
गुरुर्देवो महेश्वरा: ।
गुरुसाक्षात्परम् ब्रम्ह
तस्मै श्री गुरवे: नम: ।
ॐ शान्ति: शान्ति: शान्ति:

जयतु संस्कृतम् ! जयतु भारतम् !